

Sjätte internationella straffrättskongressen.

Av Professor IVAR STRAHL.

Association internationale de droit pénal höll i Rom den 27 september—den 3 oktober 1953 sin sjätte kongress, kallad sjätte internationella straffrättskongressen.

Vid kongressen voro 25 länder representerade, bland dem ett så avlägset som Japan. Däremot saknades deltagare från länder tillhörande Sovjet-blocket, och likaså saknades representanter från de anglo-saxiska länderna. Tyskland företrädde av en talrik delegation, men i övrigt dominerade de latinska länderna, i Europa och Amerika.

Anordnandet av kongressen hade ombestyrt av en kommitté under ordförandeskap av generaladvokaten vid kassationsdomstolen i Rom prof. Ernesto Battaglini och med ledamoten av appellationsdomstolen i Rom dr Carlo Erra som generalsekreterare.

Vid kongressen presiderade advokaten Giovanni Persico, ordförande i Associations italienska avdelning.

Under kongressen utsågs statssekreteraren i belgiska justitiedepartementet Paul Cornil till ordförande för Association efter framlidne prof. V. V. Pella, f. d. rumänsk minister i Haag och Bern.

Förhandlingarna inleddes med en högtidlighet å Capitolium. Bland de tal som därvid hölls märktes ett av Associations generalsekreterare prof. Pierre Bouzat, dekanus vid juridiska fakulteten i Rennes. Prof. Bouzat framhöll, att Association vore en sammanslutning som stode öppen för personer tillhörande olika åsiktsriktningar och att den således icke själv tillhörde någon viss riktning eller skola.

Kongressens program upptog följande ämnen: 1. Straffrättsligt skydd för internationella humanitära konventioner. Generalrapportör: Claude Pilloud, chef för den juridiska avdelningen hos Röda Korsets internationella kommitté i Genève. 2. Den missfänktes rättsskydd under förundersökningen. Generalrapportör: Chevalier Adolphe Braas, prorektor och professor vid universitetet i Liège. 3. Den socialekonomiska straffrätten (d. v. s. frågan om straffrättsliga sanktioner för ekonomiska regleringar). Generalrapportör: prof. Maarten P. Vrij, ledamot av nederländska kassationsdomstolen. 4. Frågan om förenhetligande av straff och skyddsåtgärder. Generalrapportör: prof. Filippo Grispigni vid Roms universitet.

I det första ämnet antogs en resolution, vari rekommenderades att de stater, som anslutit sig till Genève-konventionerna den 12 augusti 1949, var för sig måtte genomföra en lagstiftning som uppfyller konventionernas krav. Dessa lagstiftningar borde utgå

från gemensamma principer, och ett lagförslag borde föreläggas dessa stater för att de straffrättsliga sanktionerna måtte bli så lika som möjligt. Lagförslaget borde framför allt försöka definiera de svåra brott de ifrågavarande konventionerna avse med angivande såvitt möjligt av deras svårhetsgrad.

Det andra ämnet föranledde mycket livliga debatter om polisens metoder. I den resolution som antogs hävdades, att förundersökningen så tidigt som möjligt borde komma under ledning av en undersökningsdomare och att den misstänkte redan på ett tidigt stadium borde ha hjälp av en försvarare. Häktning borde begränsas så mycket som möjligt.

I resolutionen beträffande det tredje ämnet framhölls, att tillkomsten av talrika och ingående ekonomiska regleringar ställde straffrätten inför speciella problem. Kongressen förordade såsom sanktioner bland annat böter, förverkande, förbud att utöva visst yrke och publikation av domen. Även juridiska personer borde kunna fällas till straff. För uppdagande av lagöverträdelser av ifrågavarande slag borde organiseras en särskild kår av härför lämpade funktionärer. Även inom domstolarna borde vissa specialisera sig på dessa brott.

I det fjärde ämnet bröto sig meningarna starkt. Av somliga hävdades, att det vore en etisk princip att på brott skall följa, icke vilken påföljd som helst som kan befinnas lämplig, utan just straff; man underströk straffets vedergällande och sonande innebörd. Från andra håll gjordes gällande, att straffrättsskipningens uppgift vore att förebygga brott, att härför borde användas den åtgärd som vore mest ändamålsenlig oberoende av om den vore att anse som ett straff eller icke samt att det i praktiken icke vore möjligt att upprätthålla en skarp åtskillnad mellan straff och skyddsåtgärder. Ett resolutionsförslag framlades, enligt vilket kongressen skulle uttala sig mot den flerstädes tillämpade metoden att först ådöma straff för ett brott för att därefter, sedan straffet avtjänats, låta den dömda undergå en skyddsåtgärd om behov därav föreligger. Ett antal italienare i framskjuten ställning framlade ett motförslag, i vilket det sades att samvetet och den praktiska verkligheten kräva en moralisk och social reaktion mot brottet, att straffet, ehuru väl det bör bereda den brottslige den bästa och mest ändamålsenliga behandlingen, likväl icke får försumma dessa höga moraliska och sociala krav samt att det därför består en nödvändig skillnad mellan straff och skyddsåtgärder. Efter livliga debatter och sedan vissa jämkningar och strykningar skett i det förra resolutionsförslaget skreds till omröstning om detta med namnupprop, varvid förslaget vann pluralitet. Mot detsamma röstade emellertid många italienare, alla eller nästan alla tyskar samt den Heliga stolens representant. Schweizarna och representanten för Libanon nedlade sina röster.

Sedan den egentliga kongressen avslutats den 2 oktober, mottogs kongressdeltagarna nästa dag av Påven på hans sommarlott Castelgandolfo. Hälsad av starka applåder, trädde Pius XII in i audienssalen, gick trots sina 77 år med raska och spänstiga steg fram till den pyramidformade upphöjning där hans tronstol stod, besteg denna, satte sig i stolen, mottog av en uppvaktande prelat ett manuskript och började från detta läsa ett tal till de församlade kongressisterna och deras damer.

Talet, som hölls på franska och varade icke mindre än femtio minuter, formade sig till en föreläsning över huvudparten av de ämnen som kongressen behandlat. Efter att ha betonat vikten av en rättsordning och en straffrätt för upprätthållande av denna gick Påven närmare in på frågan om skapandet av en internationell straffrätt. Han framhöll, att det enligt erfarenheterna från de senaste decennierna är viktigt att det slås fast genom internationella överenskommelser att brott mot mänskligheten skola bestraffas med kännbara straff vem som än begår dem och var de än begås och att åt brottslingen icke lämnas något hopp om att kunna undgå straffet. Han fördömde de totalitära staternas metoder. Icke ens i ett rättvist och nödvändigt krig vore det tillåtligt att skjuta oskyldiga såsom repressalieåtgärd. Fysisk eller psykisk tortyr finge icke förekomma i straffprocessen, ej heller narkoanalys. I det sammanhanget vände han sig med starkt ogillande mot de kända processer där erkännanden och självanklagelser framtvingats. Han framhöll vidare, att domstolen borde vara opartisk, och drog därav den slutsatsen, att i internationella processer efter ett krig den segrande makten mången gång ej borde ensam sitta till doms över de besegrade utan borde tillkalla neutrala domare till sådant antal att utgången berodde av dem.

Den sista tredjedelen av talet ägnades straffrättens principer över huvud och framför allt den interna eller mera ordinära straffrättens. På grund av det stora intresse, som talet särskilt i den delen erbjuder från juridisk synpunkt, skall denna del av talet här återges in extenso¹). Påven sade:

„Till slut är att säga något om vissa för straffrätten grundläggande principer, nämligen följande.

1. Upprättandet av en positiv rättsordning förutsätter att man beaktar en rad fundamentala krav hämtade från den ontologiska verkligheten²).

2. Straffrätten måste byggas på människan såsom en personlig och fri varelse.

3. Endast den kan straffas som är skyldig och ansvarig inför en högre myndighet.

¹) Talet är publicerat i *L'osservatore romano* för den 4 oktober 1953.

²) Ontologi = läran om det sant, det absolut varande, en del av metafysiken.

4. Straffet och dess verkställande höra i grunden till rättsordningens nödvändiga funktioner.

1. Rätten är nödvändigtvis i sista hand grundad på den ontologiska verkligheten, dess stabilitet och oföränderlighet. Äro icke människorna överallt, där människorna och folken äro sammanslutna till rättsliga gemenskaper, just människor, med en mänsklig natur som är i huvudsak densamma överallt? De krav som följa av denna deras natur äro rättens yttersta normer. Hur olika dessa krav än må formuleras i den positiva rätten, växlande efter tider och ställen, efter utvecklingsgrad och kulturförhållanden, är deras centrala kärna alltid densamma, emedan den är ett uttryck för 'naturen'.

Dessa krav äro liksom den döda punkten i en pendels rörelser. Den positiva rätten passerar den döda punkten, än åt ena hållet, än åt det andra, men pendeln återvänder alltid, vare sig den vill det eller ej, till den döda punkt som naturen bestämt. Det är av ringa betydelse, om man kallar dessa naturens krav för 'rätt', 'etiska normer' eller 'naturliga postulat'. Men det är nödvändigt att erkänna det faktum att de existera, att de icke godtyckligt uppställts av människan, att de ontologiskt äro rotfästa i den mänskliga naturen, vilken människan icke själv har format, att de därför höra erkännas överallt och att all offentlig rätt och all folkrätt följaktligen i den gemensamma mänskliga naturen äger en grund som är otvetydig, fast och varaktig.

Härav följer, att en ytterliggäende juridisk positivism icke håller måttet inför förnuftet. En sådan positivism innebär såsom princip: 'Rätten innehåller allt, vad de nationella eller internationella lagstiftande myndigheterna ha förklarat vara 'rätt' och intet annat än detta, helt oberoende av alla förnuftets eller naturens fundamentala krav!' Om man tillämpar den principen, är det intet som hindrar, att en logisk eller moralisk orimlighet, de ohämmade lidelserna, nyckerna eller den våldsamma brutaliteten hos en tyrann eller en brottsling kunna bli erkända som 'rätt'. Historien erbjuder, som man vet, mer än ett exempel på att en sådan möjlighet blivit verklighet. Om åter den juridiska positivismen förstås så, att man, allt under det man helt och fullt erkänner naturens fundamentala krav, icke använder termen 'rätt' annat än för lagar som härröra från de lagstiftande myndigheterna, kunna måhända många anse användningen av ordet såsom en allmän term vara föga exakt; det erbjuder dock en gemensam bas för uppbyggandet av en internationell rätt grundad på den ontologiska verkligheten.

2. Rättsreglernas efterföljd ernås på ett helt annat sätt än naturlagarnas. De sistnämnda följas automatiskt genom tingens egen natur. De förra åter bero för sitt förverkligande av människans personliga beslut, nämligen så att människan rättar sitt handlande efter rättsordningen. 'Människan bestämmer över var och en av sina egna handlingar', denna sats uttrycker en outrotlig övertygelse hos mänskligheten. Flertalet människor kommer aldrig att erkänna, att vad man

kallar viljans autonomi skulle vara allenast ett spel av inre och yttre faktorer.

Man talar gärna om skyddsåtgärder avsedda att ersätta straffet eller att komplettera detta, om ärftlighet, om naturlig disposition, om uppfostran, om det starka inflytandet av krafter i det omedvetna eller undermedvetna själslivet. Ehuru beaktandet av sådant må kunna ge värdefulla resultat, bör man icke komplicera det enkla förhållandet, att människan är en personlig varelse, försedd med förstånd och fri vilja, en varelse som till sist själv bestämmer vad hon gör eller icke gör. Att äga självbestämmandeförmåga betyder icke att vara undandragen varje inre eller yttre inflytande, varje lockelse eller varje frestelse; det betyder icke, att man undgår att bemöda sig för att hålla den rätta kursen, att icke behöva varje dag föra en svår kamp mot instinktiva, kanske sjukliga böjelser, men det betyder att, trots hindren, den normala människan kan och bör hålla på sig själv; det betyder vidare, att den normala människan bör tjäna som norm för samhället och för rätten.

Straffrätten skulle icke ha mening, om den icke beaktade denna syn på människan. Det förhåller sig också så, att denna människosyn har sanningen för sig och att straffrätten har en fullgod mening. Och eftersom denna människosyn omfattas med övertygelse av mänskligheten, ha strävandena att förenhetliga straffrätten en fast grund.

3. En tredje förutsättning för straffrättsskipningen är begreppet skuld. Detta begrepp drager i sista hand gränsen mellan rättsskipning i egentlig mening och administrativa säkerhetsåtgärder. På detta begrepp vilar i grund och botten straffrättens ovillkorliga veto mot godtycke och rättskränkningar. Från detta begrepp hämtas den yttersta motiveringen till och begränsningen av de garantier som straffrättsskipningen måste erbjuda.

Till sin inre natur är straffrätten en rättsordningens reaktion mot brottslingen; straffrätten förutsätter ett orsakssammanhang mellan brottslingen och reaktionen. Men detta orsakssammanhang ankommer det på den skyldige brottslingen att åvägabringa.

Det är ett fel i det juridiska resonemanget att förneka nödvändigheten av detta orsakssammanhang under anförande att straffet rättfärdigas helt och hållet genom att rätten blivit kränkt. Denna kränkning, påstår man, kräver en upprättelse som består i att ett plågsamt straff får drabba brottets upphovsman eller en annan person som är underkastad den kränkta rättsordningen.

Vikten av skuldomdömet, dess förutsättningar och dess rättsliga verkningar kräva, och detta i synnerhet hos domaren, en fördjupad kännedom om skuldens psykologiska och juridiska uppkomstprocess. Endast genom en sådan kännedom kan domaren undgå den pinsamma ovisshet som tynger läkaren, när denne är tvungen att fatta ett beslut men icke kan ställa en säker diagnos efter de sjukdomssymptom som framträtt, emedan han icke skönjer deras inre sammanhang.

Vid tidpunkten för brottet har brottslingen för ögonen förbudet som rättsordningen innehåller; han är medveten om detta och om den plikt som det ålägger honom; men fastän han är medveten därom, bestämmer han sig för att trotsa förbudet och, för att verkställa detta beslut, utför han den yttre handlingen, brottet. Detta är schemat för en med skuld förenad kränkning av rätten. På grund av detta yttre och inre handlingsförlopp hänför man handlingen till dess upphovsman såsom dess orsak; handlingen tillräknas honom såsom skuld, emedan han begått den efter ett medvetet beslut; den kränkta rättsordningen och den statliga myndigheten, som är dess väktare, ställa honom tillräknad för handlingen; han hemfaller åt straff, fastställda i lagen och ålagda av domaren. De mångahanda inflytelser som påverka förstånd och vilja — de två faktorer som utgöra de väsentliga och konstitutiva elementen i skulden — ändra icke grundstrukturen i detta handlingsförlopp, vilken betydelse de än må ha för uppskattningen av skuldens storlek.

Emedan det schema som sålunda skisserats är hämtat från människans natur och naturen hos det skuldbelastade beslutet, är det överallt giltigt. Det erbjuder en gemensam grund för de internationella diskussionerna och kan göra värdefull tjänst, när det gäller att avfatta rättsregler som skola upptagas i en internationell konvention.

En fördjupad kunskap i dessa svåra frågor hindrar också straffrättsvetenskapen från att glida ut i rena kasuistik, och å andra sidan tjänar den till att orientera straffrättsvetenskapen i den kasuistik som är nödvändig i praktiken och därför försvarbar.

Om man däremot avböjer att grunda straffrätten på skuldfaktorn som en väsentlig omständighet, är det svårt att skapa en verklig straffrätt och att uppnå enighet i de internationella diskussionerna.

4. Det återstår att säga ett ord om straffets yttersta mening. Fler-talet bland de moderna straffrättsteorierna förklarar straffet och rättfärdigar det i grund och botten såsom en föranstaltning till skydd, nämligen till skydd för samhället mot brottsligheten, och på samma gång som ett försök att återföra den brottslige till laglydnad. Enligt dessa teorier kan straffet bestå i sanktioner som ha formen av en inskränkning av de möjligheter att tillgodose önskingar och intressen som eljest rättsligen stå personen till buds, med syfte att lära den brottslige att leva hederligt. Men dessa teorier vägra att betrakta det sonande av det begångna brottet, vilket är sanktionen för rättskränkningen, såsom straffets huvudsakliga funktion.

Man kan överlåta åt en teori, åt en rättsvetenskaplig skola, åt en nationell eller internationell strafflagstiftning att filosofiskt definiera straffet efter behag, i enlighet med sitt rättssystem, förutsatt att därvid respekteras de i det föregående utvecklade synpunkterna på människans natur och skuldens väsen.

Men från en annan och man kan väl säga högre synpunkt kan man fråga sig, om en sådan uppfattning gör full rättvisa åt straffets mening.

Samhällets skydd mot brottsligheten och brottslingarna bör säkerställas, men straffets yttersta mål är att förlägga till ett högre plan.

Kärnan i skulden är det fritt valda trotset mot lagen ehuru dess förpliktande innebörd inses, det medvetna och uppsåtliga brytandet och kränkandet av den rättfärdiga ordningen. När kränkningen väl har skett, är det omöjligt att låtsa som hade den icke ägt rum. I den mån man kan åstadkomma upprättelse åt den kränkta rättsordningen, är det emellertid nödvändigt att göra det. Det är ett fundamentalt krav som 'rättvisan' ställer. Dennas roll på moralens område är att upprätthålla det bestående och rättfärdiga rättstillståndet, att bevara jämvikten och att återställa det rubbade rättstillståndet. Detta fordrar att, genom straffet, den ansvarige med våld återföres till ordningen. Genom att detta krav efterkommes, bringas det godas absoluta överhöghet över det onda till uttryck, utövas rättens absoluta herravälde över orätten. Vill man så bege sig ytterligare ett steg in på det metafysiska området, är straffet en följd av beroendet av den Högsta viljan, ett beroende som sätter sin prägel på den skapade varelsen in i hans innersta skrymslen. Här om någonsin är det nödvändigt att undertrycka den fria varelsens revolt och återställa den kränkta rätten, när den Högste domaren och den högsta rättvisan kräver det. Offret för en orätt kan fritt avstå från gottgörelse, men rättvisan å sin sida tillförsäkrar honom sådan i alla förekommande fall.

Enligt denna sist anförda syn på straffet kommer skyddsfunktionen, vilken modernisterna tillägga det, också fullt till sin rätt; men enligt denna syn ser man djupare i straffets väsen. Det är i själva verket framför allt fråga om att skydda icke de intressen som rättsordningen garanterar utan rätten själv. Intet är så nödvändigt för den nationella eller internationella gemenskapen som att människorna hysa respekt för rättens majestät och att de därtill hysa den gäneliga uppfattningen att rätten i sig själv är helig och försvarad och att följaktligen den som kränker rätten utsätter sig för bestraffning och verkligen får undergå sådan.

Dessa synpunkter tillåta en riktigare uppskattning av en äldre epok, vilken somliga anse föråldrad. Man skilde mellan medicinska straff — *poenae medicales* — och vedergällande straff — *poenae vindictivae*. Vid de senare står den vedergällande soningsfunktionen i förgrunden; skyddsfunktionen förekommer vid båda slagen. Den kanoniska rätten upprätthåller alljämt, såsom ni veta, denna åtskillnad, och denna inställning grundar sig, såsom ni torde finna, på de i det föregående uttalade åsikterna. Endast denna inställning svarar också till fullo mot apostelns välkända ord i Romarbrevet: 'Non enim sine causa gladium portat; — — — vindex in iram ei qui malum agit'. (Rom. 13, 4). 'Den bär icke svärdet förgäves', säger aposteln Paulus om staten, 'den är en Guds tjänare, en hämnare, till straff för den som gör det onda'. Här är sonandet satt i främsta rummet.

Endast soningsfunktionen tillåter till sist att förstå själva Skaparens yttersta dom, där han 'lönar var och efter hans gärningar', såsom de tvenne Testamentena ofta upprepa (cfr fram förallt Matt. 16, 27; Rom. 2, 6). Här försvinner skyddsfunktionen fullständigt, när man betrakter det hinsides livet. För Skaparens allmäktighet och hans allvetande är det alltid lätt att förebygga varje fara för ett nytt brott genom en inre moralisk omvändelse av brottslingen. Men den Högste domaren, vid sin yttersta dom, tillämpar uteslutande vedergällningens princip. Denna måste således ha ett värde som icke kan förbigås.

För övrigt må man, såsom Vi ha sagt, överlåta åt teorien och praktiken att definiera straffets roll enligt den moderna trängre uppfattningen eller enligt den andra vidare. I ena som i andra fallet är ett samarbete möjligt, och man kan taga sikte på att skapa en internationell straffrätt. Men man får icke avstå från att taga i betraktande denna yttersta motivering av straffet endast av det skälet att den icke synes ägnad att åstadkomma omedelbara praktiska resultat.

Våra utläggningar, Mina Herrar, ha dröjt vid beröringspunkterna mellan rätten och dess metafysiska grundvalar. Vi komma att lyckönska Oss, om Vi härigenom ha kunnat något bidra till kongressens arbete för att skydda och försvara människan mot brotten och orättfärdighetens illdåd.

Vi sluta med en önskan om framgång i edra strävanden att uppbygga en internationell straffrätt till åtnämnad för samhället, Kyrkan och folkens gemenskap. Må Guds Allsmäktigs godhet och barmhärtighet till lön giva eder sin välsignelse."

Godhet och barmhärtighet! De orden kommo till slut, men i annat sammanhang än man skulle ha väntat dem.

Bör det dock icke vara den kristna kyrkans uppgift att förkunnat godhetens, barmhärtighetens, kärlekens evangelium, och var icke här ett tillfälle att inskräpa att människor aldrig, ej ens gentemot brottslingar, ej ens vid straffrättsskipningen, få glömma det kristna kärleksbudet? Man behöver icke veta mycket om brottslingarna för att inse, att de till mycket stor del utgöras av misslyckade och olyckliga människor som väl behöva all den hjälp de kunna få. Att framhålla detta är en uppgift som borde ligga kyrkan om hjärtat. Det är en uppgift som är henne värdig. Kyrkan skulle kunna göra mycket gott genom att engagera sig i strävandena att skapa en straffrättsskipning som är kriminalvård.

Det är sant, att den organiserade samhällsmakten måste ingripa med hårdhet mot brottslingarna. Detta är nödvändigt för att från brott avhålla brottslingar och potentiella brottslingar, samhällsmedlemmarna i gemen i den mån de icke, såsom få göra, leva höjda över frestelser, men från kristen synpunkt bör detta vara att beklaga icke att rosa såsom någonting i sig gott, såsom

en rättfärdighetens triumf åt vilken man gläder sig. Endast så till vida må det vara tillåtet att hysa tillfredsställelse vid tanken att brottslingar få kännbara straff som man, om det förhåller sig så att samhället måste betjäna sig av en hårdhänt straffrättskipning, kan finna en tillfredsställelse i att samhället också lyckas organisera en sådan. Men då ser man saken icke från en religiös eller etisk synpunkt utan från en institutionell, beaktande vad som måste göras för att organisera sammanlevnaden mellan människor.

Från religiös och etisk synpunkt böra helt visst krav ställas på hur människor skola handla. Man kan och bör fordra, att människor handla så eller så eller åtminstone underlåta de eller de handlingarna som äro skadliga för deras medmänniskor eller eljest fördömliga. Och väl kan man fordra, att rättsordningen gör sitt till för att främja efterlevnaden av sådana regler. Men därav följer icke, att det skulle vara något religiöst eller etiskt krav att den som bryter mot sådana regler skall få umgälla vad han brutit. Att påstå det är att förbise skillnaden mellan en regel och dess sanktion. Det må vara att en sanktion kan behövas, men det är i så fall av praktiska skäl, nämligen för att åstadkomma regelns efterlevnad. Det följer icke av regelns religiösa eller etiska värde, att sanktionens tillämpning är något i och för sig religiöst eller etiskt eftersträfvansvärt.

Mot detta kan icke invändas, att brottslingen dock har skuld till brottet och därför bör bli föremål för en bestraffning. En sådan invändning bemöter icke tankegången i det sagda.

För övrigt: Vad är skuld? Står det i mänsklig makt att fälla ett skuldomdöme som håller mot kritik? Vi veta alla, att människor äro olika genom födseln och genom vad senare hänt dem, att de yttre omständigheter under vilka de levat och leva äro olika och att brottet väl är resultatet av brottslingens val mellan olika handlingsalternativ men att detta val träffas av brottslingen sådan han har blivit genom föregående händelser och under de förhållanden som råda i handlingens ögonblick. Man kan tycka mer eller mindre illa om honom, man kan tycka mer eller mindre illa om hans handling, men var är den skuld som man skulle kunna mäta?

Påven rekommenderar, att domaren skaffar sig en fördjupad kännedom om skuldens psykologiska och juridiska uppkomstprocess. Är det icke tvärtom så, att ju mer vi veta om brottslingen, brottet och dess förhistoria desto svårare är det att finna skulden? Skeendet, där brottet för ett ytligt betraktande ter sig såsom en fristående handling, upplöser sig och förklaras vid närmare analys såsom ett fortskridande förlopp där det ena momentet ger det andra. Det är lättare att finna skuld hos en brottsling ju mindre man vet. Detta gäller även de värsta brott. Abstrakt kan man

finna att den som mördar ådrager sig en svår skuld, i det konkreta fallet är man många gånger mindre säker, och visste man allt kunde man väl alltså känna avsky för mördaren och hans gärning men man skulle ha svårt att finna, att denna människa handlade annorlunda än hans beskaffenhet — som man må tycka avskyvärd — bjöd honom under föreliggande omständigheter.

Det nu sagda kan förefalla många överdrivet. Låt oss då i stället beakta, att domaren faktiskt icke kan känna allt som rör brottslingen och brottet. Hans kännedom därom är med nödvändighet begränsad. Är det rimligt, att domaren ändock skall göra anspråk på att kunna bedöma den verkliga skulden för att därpå grunda en dom som skulle innebära den rättvisa vedergällningen av skulden? Kan man begära av honom att han liksom sätter betyg på skulden, ett betyg där betygsskalan skulle vara uttryckt i en medmänniskas lidande? Är det icke förmätet att pretendera, att samhället skulle sätta sig före att — in abstracto genom lagstiftningsmyndigheterna, in concreto genom avlönade tjänstemän, domarna — i mått av lidande betygsätta den skuld en människa ådragit sig genom sina handlingar, ett betyg skrivet i tårar? Tanken är både förmäten och grotesk.

Något helt annat är, att samhället genom sina organ vidtager de åtgärder som behövas för att skydda sig och sina medlemmar mot brottslighet. Att härför behövas hårda åtgärder är säkert, att en förutsättning för straffrättsliga åtgärder bör vara att ett brott blivit begånget likaså. Men motiveringen för åtgärden bör icke vara, att man därmed fullgör vad en religiös eller etisk plikt bjuder utan att åtgärden är en nödvändighet för ett praktiskt syfte, skyddet mot brottsligheten.

Låt oss erkänna, att vi icke kunna rannsaka hjärtan och njurar. Låt oss därför icke heller göra anspråk på att fälla domar efter en absolut rättvisa utan inskränka oss till att vidtaga de åtgärder som, såvitt vi förstå, behövas för att avvärja brottslighet, och låt oss icke utge straffrättsskipningen för att vara något mera än detta. I själva bergspredikan heter det ju: „Dömer icke, på det att I icke mån vara dömda.“

Detta sades till människorna. Hur åter det skall tillgå vid den yttersta domen, därom lär ingen veta säkert besked. Liknelsen om den förlorade sonen ger dock anledning att betvivla, att där vedergällningens princip kommer att ensam råda.

Det är djupt beklagligt, att den man, som genom sin ställning kan mer än någon annan tala med auktoritet å kristenhetens vägnar och som därtill är beundrad som en personlighet av stora mått, intager den hållning hans tal anger. Att detta gav uttryck åt hans övertygelse är uppenbart, liksom att han ansåg att det var hans plikt att framföra dessa åsikter till den samlade skaran av straffrättsvetenskapens målsmän. Talet är ett exempel på hur den

renaste idealism kan föra till resultat inför vilka just en idealist borde rygga. I idéernas höga, tunna luft är det lätt att glömma, hurudana människorna äro och under vilka förhållanden de leva.

En förklaring till att talet fick den utformning det fick är möjligen, att talaren i hög grad syftade på internationella förhållanden. Att verka för en effektiv internationell rättsordning låg honom tydligen varmt om hjärtat. Det är rimligt att anse, att för en sådan behöves en internationell straffrätt med stränga straff, och så splittrad som mänskligheten är i en mångfald stater är det rimligt och erkännansvärt, att en organisation, vilken såsom den katolska kyrkan gör anspråk på att vara och i väsentlig mån också är en överstatlig, alltomfattande institution, föresätter sig att främja skapandet av en sådan straffrätt. Läget på det internationella området är icke olikt det läge som mötte den katolska kyrkan under den tidiga medeltiden, då den måste låta sin organisation kämpa för fred, rätt och ordning ej blott med andliga utan även med världsliga vapen.

Ivar Strahl.